

Økologi beriger samfundet

Får politikerne i virkeligheden både i pose og i sæk, når de støtter økologien? Læs om ICROFS' nye vidensyntese, der blev sat både til afstemning og debat på Økologikon-gres 2015.

4 AKTUELT

Plantedække hele året

Det er hverken bonitet eller areal, men derimod arbejdet med livet i jorden, der er afgørende for, om man har succes som landmand, siger tysk konsulent, som fremhæver betydningen af efter- og mellemafgøder kombineret med tilpasset gødsning.

10 MARK OG STALD

Rekordår for Hanegal

Med en vækst på 15 procent, et nyt rekordregnskab med en fordobling af bundlinjen og et år med store fremtidsrettede investeringer tegner fremtiden lys for Hanegal.

15 MAD OG MARKED

ØKOLOGI & ERHVERV

11. december 2015
nr. 579
35. årgang

I projektet pECOSYSTEMS måler forskerne, om energiafgrøder kan opsamle overskydende N fra farefoldene på Ulvehøjgård. side 14

Minister beder Miljøstyrelsen handle

For tredje år i træk er dansk frugt blevet forurennet med sprøjtegiften prosulfocarb. Nu beder miljø- og fødevarerminister Eva Kjer Hansen Miljøstyrelsen om at finde løsninger

- Jeg har bedt Miljøstyrelsen om at drøfte med erhvervet, om der er andre muligheder for at reducere spredningen af prosulfocarb og samtidigt finde en løsning på spørgsmålet om kompensation. Sådan svarer miljø- og fødevarerminister Eva Kjer

Hansen i en kommentar til Økologisk Landsforenings krav om et forbud mod sprøjtegiften prosulfocarb, som for tredje år i træk har forurennet dansk frugt.

I sit svar understreger Eva Kjer Hansen, at der i år kun er tale om ét fund, men det er ét fund for meget. Og derfor har NaturErhvervsstyrelsen udført et uanmeldt kontrolbesøg og konstateret, at stoffet er brugt på lovlig vis på de omkringliggende marker.

- Anvisningerne fra erhvervets handlingsplan for prosulfocarb er blevet fulgt. Det kan ikke udelukkes, at fundene skyldes sprøjtning læn-

gere borte eller muligvis regnvand, tilføjer Eva Kjer Hansen.

I 2016 og 2017 udfører DCE og DCA detaljerede målinger af spredningen af prosulfocarb, hvilket vil være med til at forbedre videngrundlaget omkring spredning og deponering af prosulfocarb. Projektet udføres for Miljøstyrelsen. Endvidere skal Delprogram for luft under NOVANA revideres i de kommende år, og i forbindelse med denne proces skal det vurderes, hvordan måleprogrammet kan optimeres for at få bedre data til vurdering af årsagerne til deponeringen af prosulfocarb i Danmark.

ib@okologi.dk

Ny rekord for eksporten

Den danske eksport af økologiske fødevarer fortsætter med at vokse, og på seks år er der gnavet en halv mia. kr. af underskuddet i udenrigshandlen

EKSPORT
AF JAKOB BRANDT

Med en stigning på 12 procent fortsætter den stejle vækstkurve for den danske økologi-eksport, som i 2014 rundede 1,7 mia. kr. Danmark er dermed kommet et stort skridt nærmere balance i udenrigshandlen med økologi. Det fremgår af de nye eksporttal, som Danmarks Statistik offentliggjorde mandag.

På basis af de seneste mange års vækst og aktuelle tilbagemeldinger fra branchen forventer Helene Birk, eksportchef i Økologisk Landsforening, at Danmark vil eksportere økologi for minimum tre mia. kr. i 2020. Hendes optimisme bygger på flere forhold.

Det går kun én vej

- Økologi er slået igennem i dagligvarekæder og professionelle køkkener i rigtig mange lande - og udviklingen går kun i én retning: opad! Dansk økologi er eftertragtet i udlandet på grund af vores mangeårige erfaringer med økologisk produktion. Vi er det land i verden, der har den højeste økologandel i vores fødevarer-salg. Det betyder bl.a., at de danske virksomheder kan bidrage med et bredt udvalg af innovative, økologiske produkter, siger Helene Birk.

Hun vurderer, at den positive udvikling vil fortsætte, og at der vil være balance i udenrigshandlen med økologi i løbet af tre-fire år.

Væksten sker lige over grænsen

Kigger man lidt ind bag tallene, er det tydeligt, at det stadigt er kunder på de nære markeder, som bidrager

mest til eksportstatistikken. To ud af tre eksportkroner hentes i Sverige og Tyskland. Sidstnævnte er Europas største økologimarked, og det er også fortsat det markant vigtigste eksportmarked for de danske øko-producenter.

Salget til Tyskland indbragte 820 mio. kr. Det betyder, at 48 procent af den danske eksport går til tyske kunder. Men det svarer kun til en vækst på 2,7 pct. i forhold til året før.

Så er der anderledes vækst i eksporten til Sverige, som i 2014 voksede med hele 42,5 pct. Dermed aftager svenskerne 17 procent af den samlede øko-eksport fra Danmark.

Frugt, grønt og mejeri

Godt en tredjedel af eksporten til Sverige består af frugt og grønt, mens mejeriprodukter med en andel på 84 procent er den altdominerende kategori i eksporten til Tyskland.

Det er også de to varekategorier, som er mest iøjnefaldende i den samlede eksport, hvor mejeriprodukter vejer tungest og udgør 51 pct. Det er en tidobling siden 2005. Eksporten af økologisk frugt og grønt steg mærkbart fra 120 mio. kroner i 2013 til 210 mio. kroner i 2014. Det svarer til en stigning på 75 procent.

Importen voksede med

Også importen af økologi voksede i 2014. Med en vækst på 9 pct. udgør den 1.941 mio. kr.

Det er 220 mio. kr. mere end eksporten, og også på importsiden ligger Tyskland i spidsen med 19 pct. af den samlede værdi. Nederlandene står for 18 pct. og Italien 14 pct.

Læs mere side 18

Jagten på den optimale løsning

Kan man både tilgodese dyrevelfærden og miljøet i den økologiske svine- og fjerkræproduktion. Spørgsmålet blev debatteret, da projektet pECOSYSTEMS inviterede til Store regnedag i Hovborg

DYREVELFÆRD

TEKST OG FOTO: IRENE BRANDT

I begyndelsen af december inviterede projektet pECOSYSTEMS til Store regnedag, og dagen startede med et besøg på Brian Holms gård, Ulvehøjgård, ved Lindknud og sluttede med en præsentation af de foreløbige resultater i projektet. Og da det var en 'regnedag', deltagerne var inviteret til, blev de som afslutning på dagen bedt om at regne på forskellige scenarier - for udover at projektet skal præstere på dyrevelfærd, miljø og klima, skal projektet også finde økonomisk realistiske løsninger på de udfordringer, økologisk svineproduktion kæmper med.

På gården - grise på mark

Brian Holms gård hedder Ulvehøjgård. På gården er der 9.000 høns og 250 søer. Gården passes af Brian Holm og hans kone med bistand fra fire landbrugsselever.

- I 2009 begyndte Brian Holm - som én af de aller første i Danmark - at plante energipil i farefoldene. Siden har han også plantet poppel, fortalte Anne Grethe Kongsted fra Aarhus Universitet, AU, da deltagerne blev guidet rundt på Ulvehøjgård.

Malene Jakobsen, ph.d. studerende ved AU, arbejder i projektet med registrering af næringsstoffet på markerne.

- Det er et problem for både miljøet og landmanden, hvis kvælstof og fosfor udvaskes fra farefoldene. Ved at plante energiafgrøder, som har lange rødder, der kan opsamle næringsstofferne, inden de udvaskes, kan vi samtidig forbedre dyrevelfærden for grisene i foldene, fordi træerne giver læ til dyrene og skygge om sommeren, fortalte Malene Jakobsen.

Hun har gravet sugeceller ned i 21 farefoldene på Ulvehøjgård. Farefoldene er grupperet i tre grupper: Én gruppe, hvor både søerne og grisene kan gå ind mellem træerne; én gruppe hvor kun grisene kan løbe ind imellem træerne, og hvor søerne kun kan komme hen til træerne men ikke ind imellem dem; og endelig en tredje gruppe, hvor hverken grise eller søer har adgang til træerne.

- Udover at indsamle data om tilførslen af næring i form af foder, fjernelsen af næring i form af smågrise, der sendes videre til opfødning og

Malene Jakobsen, ph.d. studerende ved AU, fortalte deltagerne på Store regnedag om sit arbejde i projektet med registrering af næringsstoffet på faremarkerne på Ulvehøjgård.

måling af N-udvaskningen i farefoldene, så observerer jeg også, hvor søerne og grisene gøder og urinerer, fortalte Malene Jakobsen, som ud fra sine observationer kan konstatere, at grisene ikke har bestemte områder, hvor de ikke gøder: i og tæt på reden samt i nærheden af deres spiseplads og vandressource gøder svin ikke. Hvis de har et søle hul, forurener de heller ikke dette, men er der ikke et søle hul, tvinges svinene til at søle i deres urin, for at blive afkølet om sommeren.

På gården - grise på stald

- Min oprindelige plan var, at når et kuld grise var klar til fravæning, skulle både grise og søer ind i staldene sammen, så grisene ikke skulle skifte miljø, fravænes og miste kontakt til soen på én gang; men jeg måtte ændre denne strategi, fordi det viste sig at søerne slæber for megen salmonella med fra markerne ind i staldene, fortalte Brian Holm. Han bruger varmen fra gyllebeholderen til at varme staldene og beboelsen op.

I løbet af foråret vil Brian Holm ændre grisenes udearealer, så de bliver mere attraktive.

John E. Hermansen fra AU understregede, at der er meget at hente på en målrettet forandring af staldene i den økologiske svineproduktion.

- Ammoniakfordampningen er et meget kritisk punkt. Det samme er fodringen af grisene, hvor manglen på essentielle aminosyrer i det økologiske foder resulterer i en overfodring med protein, som igen resulterer i for meget kvælstof, sagde John E. Hermansen.

I hønsegården

Også i hønsegårdene på Ulvehøjgård

er der plantet træer. Under træerne er der strøet ensilage - og om det er foderet eller træerne, der lokker hønerne til, skal være usagt; men der er ingen tvivl om, at træerne er populære hos hønerne.

- Høns er som grise et skovkantsdyr. Så det er ikke mindst for hønernes skyld, at vi har plantet træerne; men samtidig har træerne også en effekt på miljøet, fortalte Brian Holm.

Hønerne kvitterer for de fine hønsegårde med et kg æg for hver to kg foder, de får.

På kroen

Efter besøget på Ulvehøjgård kørte deltagerne til Hotel Hovborg Kro. Her fik deltagerne en grundig indføring i svins naturlige adfærd ledsaget af en uddybning af kvælstof-flowet i farefoldene. John E. Hermansen fortalte om næringsstoffusholdning i økologisk svineproduktion og om perspektiverne ved den høje afregningspris for økologisk svinekød. Derefter blev deltagerne delt op i grupper, som skulle finde løsninger på udvalgte spørgsmål.

Adfærd

Første spørgsmål handlede om grisenes naturlige adfærd og muligheden for at tilgodese denne i videst mulig omfang i slagtesvinene udearealer uden samtidig at øge ammoniakudledningen.

- Det resulterede i mange gode forslag - for eksempel at fjerne grovfoderet fra spaltearealet, så grisene ikke skal gøde dér, hvor de æder. Andre foreslog at hæve gulvet i det faste udeareal, så man tilgodeser svinenes præference for at kunne overskue omgivelserne. Dette areal kan også overdækkes, så dyrene har læ for regn og skygge for solen; men

det er svært at finde optimale løsninger - ellers var de nok allerede fundet, sagde Heidi Mai-Lis Andersen postdoc i etologi ved AU, efter fremlæggelsen af gruppernes arbejde.

N-overskud

For at begrænse kvælstofudledningen med 50 pct. kan foderet til grisene reduceres med 10 pct. samtidig med, at der plantes 25 pct. flere træer i farefoldene. Det var i hvert fald ét af forslagene fra gruppen, der kiggede på denne problematik. Et andet forslag gik ud på, at dele arealet med farefoldene op og tage efterafgrøder med ind - for eksempel vinterrug i vinterhalvåret.

- Jeg synes, det er spændende at få input fra folk med forstand på planteavl, og jeg har især hæftet mig ved forslagene om senere fravæning af grisene samt forslaget om at tilpasse mængden af foder til årstiderne, sagde Anne Grethe Kongsted.

N-udnyttelse

Lav en tre-årig rotation og tag efterafgrøder ind i form af vinterrug og vårhvede. Det var resultatet af gruppearbejdet, der skulle komme med

Brian Holm

forslag til, hvordan det overskydende kvælstof kan udnyttes bedre.

- Et er teori - noget andet er praksis, lød kommentaren til dette forslag fra Brian Holm. Han fortsatte:

- Jeg har JB1 jord, så vårhvede er helt udelukket. I stedet dyrker vi vårbyg til egen foder, og vi har kløvergræs i sædskiftet med korn.

Fordoblet produktion

Den sidste gruppe havde arbejdet med muligheden for at fordoble produktionen på en gård med 100 økologiske søer.

- Hvis det går så godt for dem (økologiske svineproducenter, red.) så kan de jo bare udvide, lød kommentaren fra én deltager. En anden havde denne kommentar:

- Hvorfor skal man over hovedet udvide, hvis man har det godt med den produktion, man har?

Også her fik Brian Holm det sidste ord:

- Vi havde et stort underskud i 2008, som vi først skal have dækket ind. Vi udvider derfor ikke lige nu, og det er på grund af likviditeten; men når det er sagt, synes jeg, vi skal stå ved, at det går godt økonomisk for de økologiske landmænd - hvis vi ikke tør sige det, tager vi jo helt modet fra de unge, der er på vej ind i erhvervet, sagde Brian Holm og fortsatte:

- Men for mig er det ikke målet at producere mere og mere. Der skal være balance i tingene, og for mig er det vigtigt, at jeg - som jeg skal i morgen - har tid til at tage ned og høre mine børn synge i kirken.

Om pECOSYSTEMS

Formålet med projektet pECOSYSTEMS er at mindske klima- og miljøbelastningen samt fremme grisenes velfærd og sundhed i økologiske besætninger ved at lade søer og smågrise gå sammen i længere tid og i træbevoksede arealer frem for på åbne græsmarker. Biomassen fra træerne kan bruges til produktion af energi, som forventes at kunne kompensere for svineproduktionens udledning af drivhusgasser. Projektet er tværfagligt, og den innovative tilgang forventes at give positive effekter, både hvad angår effektivitet og klima- og miljøpåvirkning i økologisk svineproduktion. Der er endnu halvandet år tilbage, inden dette mål skal være nået, men på Brian Holms gård i Lindknud ved Hovborg, arbejdes der i praksis med projektet.